

Pojetí sociální otázky v socialismu a v trojčlennosti „Ať z mých slov nezůstane kámen na kameni“

Rudolf Steiner

A kdo se dívá objektivně, musí především říci, že v jistém směru je právě Lenin jakýmsi posledním důsledkem Marxe, i jak se on sám na sebe dívá. A Lenin upozorňuje u Marxe právě na dvě věci. Zaprvé upozorňuje, že moderní sociální hnutí musí usilovat o to, aby byl na základě diktatury proletariátu proletarizován samotný stát. Diktatura proletariátu si však činí nároky na stát jenom proto, že tím stát pro sebe vyvozuje definitivní důsledky. Z toho, co je ve státě zárodečně založené, jsou v podobě sociálního demokratismu vyvozovány definitivní důsledky: totiž, stát zabíjí, ruší sám sebe.

Ovšem, na povrch musí vystoupit různé stinné stránky tohoto socialistického státu. V tom se například Lenin neoddává žádným iluzím. To je také lepší, než když se někdo, jako tolik lidí, iluzím oddává. Lenin však usiluje o vytvoření takového státu, který v sobě nese zárodky smrti, který sám sebe ruší. Pak teprve přijde to skutečně nové stádium, kdy se práce nebude platit stejně, ale bude platit devíza: Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb. - A ve chvíli, kdy toto nastane: každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb - což musí být nejen socialistickým, nýbrž zcela obecným ideálem - v tu chvíli vyslovuje Lenin, podobně jako již Marx, zvláštní poznámku, která nás nechává nahlédnout mnohem hlouběji, než kam člověk obvykle nahlíží. Poznámkuje: Tohoto sociálního řádu, který teď může nastat a do něhož bude každý začleněn podle svých potřeb a svých schopností, samozřejmě nelze dosáhnout s dnešními lidmi; k tomu je nutný zcela nový druh člověka, který musí vzniknout.

Inu, podívejte se, kdo nechce a nemůže čekat na „nový druh člověka“, protože by jinak případně mohla nadějit doba, kdy by bylo lepší spáchat obecnou sebevraždu, o níž jsem mluvil, ten své myšlenky obrátí k současnému životu a pokusí se na základě tohoto současného života dojít k poznání, v čem spočívaly chyby. A v tomto ohledu se přece jen domnívám, že už z mých, byť krátkých a skicovitých myšlenkových pochodů může být zřejmé - když jsem poukázal na otázku, co má stát dělat a co dělat nemá - že práva v propojení hospodářského života se státem a také propojení duchovního života se státem vznikly škody v sociálním řádu [...].

Není snad nabíledni, že je třeba přemýšlet o tom, jak tyto škody napravit? Napravit je lze tím, že se nebude nadále slévat dohromady, nýbrž že se napravit to, k čemu došlo. Můžete to samozřejmě považovat za naivní, ale přece jen se domnívám, že z mé dnešní přednášky bylo zřejmé, jak hluboko do základů moderního života vlastně zasahuje to, co jsem uvedl. Nakolik tomu tak je, to je však nutné přenechat posouzení každému jednotlivci. Myšlenky, které jsou v současnosti uskutečňovány a uznávány, vskutku nejsou nové; a s těmito myšlenkami se nic nového vybudovat nedá.

Myšlenku trojčlennosti jsem zejména v těžké válečné době přednesl mnohým lidem, kteří

by byli schopni realizovat ji. V některých kruzích jsem se také setkal s porozuměním. Dodneška však nebyl vytvořen most od porozumění hlavou k odvážné vůli, k vůli něco udělat. Tento most nebyl vytvořen.

Takové věci samozřejmě nelze do všech detailů srozumitelně vyložit v jedné přednášce; člověk má nicméně pocit, že v současnosti by v lidské duši musel žít skutečný život, zakořeněný prostě ve skutečnosti. Naprosto se nepovažuji za tak chytrého, abych lépe než ostatní věděl, co je třeba v detailu udělat!

Protože nejsem člověkem programů, nedávám žádné programy a utopie, ale jsem člověk, který chce, aby skutečnost byla pojímána jako skutečnost, ani trochu mi nezáleží na tom, aby všechny mé podněty byly do všech podrobností vykonávány. Jestliže někdo začne v nějakém bodě pracovat tak, že to bude ve smyslu toho, co jsem dnes uvedl, pak ať z obsahu, který jsem poskytl, nezůstane kámen na kameni; možná že z toho vzejde něco úplně jiného, bude to však něco, co bude oprávněné vůči skutečnému životu.

U programů, ať už socialistických nebo jiných, se vždycky dbá na to, aby se jednotlivosti, které byly vymyšleny, uskutečňovaly podle programu; tady se jedná o to, abychom uchopili v určitém bodu skutečnost. Pak ať je to, co z toho vzejde, něco úplně jiného! A tak je to, co jsem řekl, jen zdánlivě velmi nesrozumitelné, protože k tomu prostě nelze přistupovat jako k jiným programům. Lze říci, že je dnes snadné nějaký program s pár myšlenkami nejen zavést, ale dokonce i dokázat. Avšak je těžké apelovat na lidské duše, apelovat na ně tak, jak jsem to chtěl udělat já, totiž odkázat tyto duše samy na sebe, dát jim podněty. Možná si pak budou myslet něco úplně jiného. Dnes je však v podstatě ze všeho nejdůležitější, aby člověk věděl, že je třeba vycházet ze skutečnosti; to ostatní z toho pak už vyplyne.

R. Steiner: Die Befreiung des Menschenwesens als Grundlage für eine soziale Neugestaltung. GA 329. Diskuse po přednášce, Bern, 11. března 1919, str. 44nn.